

Χρηματοοικονομική Παιδεία: Από τις Αίθουσες Διδασκαλίας στα Νοικοκυριά

Θεοδόσης Καλλένος, Ανδρέας Μιλιδώνης, Γιώργος Νησιώτης[‡] και Σταύρος Ζένιος

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Μοιράζοντας αυτά που διδάχθηκαν στο Πανεπιστημίου Κύπρου, οι φοιτητές/τριες μπόρεσαν να βελτιώσουν τον χρηματοοικονομικό αλφαριθμητισμό για τις οικογένειές τους

Η εισαγωγή του μαθήματος Χρηματοοικονομικής Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Κύπρου τον Σεπτέμβριο 2020, ήταν η πρώτη στο είδος της στα δημόσια Πανεπιστήμια της Κύπρου. Η επαφή που είχαν (μέχρι το 2020) οι μαθητές/τριες δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Κύπρο σε θέματα χρηματοοικονομικών γνώσεων αλλά ακόμα και πιο βασικών εννοιών όπως επιτόκια, αποταμίευση, επενδύσεις, στεγαστικό δάνειο, και διαφοροποίηση («διασπορά») ρίσκου, ήταν περιορισμένη. Η εισαγωγή του μαθήματος Χρηματοοικονομικής Εκπαίδευσης στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, αποτέλεσε μια μοναδική ευκαιρία να μελετηθεί η αποτελεσματικότητα αυτής της πρωτοβουλίας πανεπιστημιακών για εκπαίδευση σε θέματα ενίσχυσης των χρηματοοικονομικών γνώσεων τόσο των φοιτητών/τριών, όσο, και ίσως πιο σημαντικό, των μελών των οικογενειών τους.

Ως αποτέλεσμα, μια ομάδα ακαδημαϊκών και ερευνητών από το Πανεπιστήμιο Κύπρου διεξήγαγε έρευνα για να καταγράψει την αποτελεσματικότητά του μαθήματος στο επίπεδο χρηματοοικονομικών γνώσεων. Συγκεκριμένα, η μελέτη, με τίτλο *“Financial Education and Spillover Effects”* (Στα ελληνικά: «Χρηματοοικονομική Εκπαίδευση και Διάχυση γνώσης») εξέτασε το ενδεχόμενο διάχυσης χρηματοοικονομικής γνώσης από την αίθουσα διδασκαλίας προς τους γονείς των φοιτητών και φοιτητριών.

Το μάθημα Χρηματοοικονομικής Παιδείας διήρκησε 13 βδομάδες, με συναντήσεις των 75 λεπτών, 2 φορές τη βδομάδα. Το μάθημα προσφέρθηκε σε 4 ακροατήρια των 35 περίπου ατόμων, τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα. Για την καταγραφή του επιπέδου χρηματοοικονομικών γνώσεων, χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο το οποίο απαντήθηκε από τους φοιτητές και φοιτήτριες που παρακολούθησαν το μάθημα (δηλαδή την ομάδα παρέμβασης). Το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε πριν και μετά την ολοκλήρωση του κύκλου του εν λόγω μαθήματος, για να μετρηθεί η διαφορά στο επίπεδο χρηματοοικονομικών γνώσεων. Για να

καταγραφεί πιθανή διάχυση γνώσης από την αίθουσα διδασκαλίας προς στο σπίτι, το ίδιο ερωτηματολόγιο απαντήθηκε επίσης από τους γονείς των φοιτητών/τριων, πριν και μετά την ολοκλήρωση του κύκλου του μαθήματος. Για να αντιμετωπιστούν οι περιορισμοί και οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν παρόμοιες μελέτες ακολουθήσαμε την βιβλιογραφία και το ερωτηματολόγιο απαντήθηκε επίσης από φοιτητές και φοιτήτριες που δεν παρακολούθησαν το μάθημα (δηλαδή την ομάδα ελέγχου).

Για την καταγραφή του επιπέδου χρηματοοικονομικών γνώσεων, χρησιμοποιήθηκαν 7 ερωτήσεις από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), με ελάχιστη βαθμολογία το 0 και μέγιστη το 7. Με βάση τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ, βαθμολογία πέραν του 5 σηματοδοτεί υψηλό επίπεδο χρηματοοικονομικών γνώσεων. Αντίστοιχα, βαθμολογία του 5 και κάτω θεωρείται χαμηλή και χρήζει βελτίωσης.

Το πιο κάτω γράφημα συνοψίζει τη απάντηση στο πρώτο ερώτημα: Έχει αιτιατή σχέση η εκπαιδευτική παρέμβαση στο επίπεδο χρηματοοικονομικών γνώσεων; Η απάντηση είναι καταφατική. Βλέπουμε το επίπεδο χρηματοοικονομικής γνώσης να αυξάνεται από 4.5 στο 5.9 από 7 στην ομάδα παρέμβασης. Να σημειωθεί ότι η αύξηση στο επίπεδο χρηματοοικονομικών γνώσεων έσπρωξε το επίπεδο χρηματοοικονομικών γνώσεων πέραν του ικανοποιητικού ορίου ο ΟΟΣΑ, δηλαδή βαθμολογία 5/7. Δηλαδή, όχι μόνο βελτιώθηκαν οι χρηματοοικονομικές γνώσεις των φοιτητών/τριων που παρακολούθησαν το μάθημα αλλά και το επίπεδό των γνώσεων ξεπέρασε τα διεθνώς καθορισμένα πρότυπα. Εστιάζοντας στην ομάδα ελέγχου, παρατηρούμε ότι δεν μεταβάλλεται το επίπεδο χρηματοοικονομικών γνώσεων, το οποίο είναι αναμενόμενο, αφού αυτή η ομάδα δεν ήρθε σε επαφή με το αντικείμενο κατά την ίδια περίοδο.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, και καινούργια στην διεθνή βιβλιογραφία, είναι η απάντηση στο δεύτερο ερώτημα: Υπάρχει διάχυση γνώσης από την αίθουσα διδασκαλίας στο σπίτι; Η απάντηση είναι επίσης καταφατική, υπό την προϋπόθεση ότι υπάρχει συχνή επαφή των φοιτητών/τριων και των γονέων τους. Συγκεκριμένα, η μελέτη καταγράφει μέσω οικονομετρικών μοντέλων ότι το επίπεδο χρηματοοικονομικών γνώσεων των γονέων που έχουν παιδιά στην ομάδα παρέμβασης, τα οποία συναντούν τουλάχιστον 5 φορές τη βδομάδα, παρουσιάζουν μέση αύξηση τουλάχιστον 0.7 μονάδων στο επίπεδο χρηματοοικονομικών γνώσεων από την αρχή μέχρι την ολοκλήρωση του κύκλου του μαθήματος. Αυτό δεν συμβαίνει σε γονείς που δεν έχουν τόσο συχνή επαφή με τα παιδιά τους.

Τα αποτελέσματα της έρευνας μπορούν να έχουν σημαντικές προεκτάσεις σε θέματα εκπαιδευτικής πολιτικής. Συγκεκριμένα, το πρώτο συμπέρασμα αυτής της μελέτης αποδεικνύει ότι η εισαγωγή μαθήματος χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης αυξάνει το επίπεδο

χρηματοοικονομικών γνώσεων σημαντικά στους φοιτητές και φοιτήτριες που το παρακολουθούν. Το δεύτερο συμπέρασμα δείχνει ότι οι παρεμβάσεις χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης στους νέους/ες, μπορούν να βελτιώσουν τις χρηματοοικονομικές γνώσεις του περίγυρού τους, όταν υπάρχει συχνή προσωπική επαφή μεταξύ των δύο ομάδων. Δεδομένης της σχετικά συχνής επαφής φοιτητών και φοιτητριών με τους γονείς τους στην Κύπρο, αυτό το αποτέλεσμα αναδεικνύει ένα σημαντικό μηχανισμό για μεταφορά χρηματοοικονομικών γνώσεων από τα πανεπιστήμια στα νοικοκυριά. Η παρέμβαση χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης μπορεί να έχει ένα πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα. Η κύρια ομάδα πληθυσμού που πιθανόν να επωφεληθεί από τα πιθανά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα είναι η ηλικιακή ομάδα 45-55, δηλαδή οι γονείς των φοιτητών/τριων που παρακολουθούν το μάθημα. Η εισαγωγή του μαθήματος Χρηματοοικονομικής Παιδείας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου είχε θετική επίδραση στους εγγεγραμμένους φοιτητές/τριες και λειτούργησε θετικά στη διάχυση της χρηματοοικονομικής γνώσης στον άμεσο περίγυρό τους και στους γονείς τους, σε μια χώρα με τεκμηριωμένα χαμηλά επίπεδα χρηματοοικονομικής παιδείας.

Εν κατακλείδι, τα αποτελέσματα της πιο πάνω μελέτης δείχνουν ότι η επιτυχής εισαγωγή παρόμοιου μαθήματος χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης στη δημόσια δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα μπορούσε να αποβεί καταλυτική για τη χρηματοοικονομική παιδεία των νέων μας, αλλά ακόμα και των γονέων τους. Η Εθνική Στρατηγική για την προώθηση του Χρηματοοικονομικού Αλφαριθμητισμού και της Χρηματοοικονομικής Παιδείας στην Κύπρο, η οποία εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο τον Ιούνιο του 2022, περιλαμβάνει ακριβώς αυτή τη δράση. Ήδη 16 ιδιωτικά σχολεία δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, από πέντε επαρχίες της Κύπρου εκπροσωπώντας περίπου τα 2/3 των μαθητών και μαθητριών που φοιτούν στα ιδιωτικά σχολεία της Κύπρου έχουν ήδη δεσμευτεί και προχωρούν με την εισαγωγή χρηματοοικονομικής εκπαίδευσης στα στο πρόγραμμά τους, σε συνεργασία με την ομάδα μας.

Είμαστε αισιόδοξοι ότι τα δημόσια σχολεία Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης στην Κύπρο θα στηρίξουν επίσης την υλοποίηση της Εθνικής Στρατηγικής, αγκαλιάζοντας τα μαθήματα χρηματοοικονομικής παιδείας από τους μαθητές/τριες μας, τους δασκάλους, και τους γονείς.